

Kulturmiljø
Landskabstype
Tema
Tid
Emne

Klintholm Havn
Kyst og Nor
Fiskeri, søfart, færgersteder og broer
1790-1880
Havne, overfart, broer, landingsbroer og værft

Hovedtræk:

Kulturmiljøets hovedtræk er havnebyen i det lave landskab mellem mosedraget i nord og kysten i syd – placeret hvor kystforholdene har givet naturligt grundlag for en havn, som stadig er aktiv. Kyst og havnebebyggelse er stærkt forbundne - funktionelt og visuelt. Havnebebyggelsen danner en ryg langs vandet, og de havnerelaterede funktioner strækker sig - via villabebyggelsen - til stejlepladsen i øst.

Sammenhæng med:

Klintholm Gods. Bogø Havn, Skelbæk Bro, Hegnede, Bogø-Møn-dæmningen, Hårbølle Bro, Skåninge bro, Farø-Bogø-dæmningen, Dronning Alexandrines bro, Farø-broerne, Steges bro, Stege havn.

Bevaringstilstand:

Det fugtige areal/mosen nord for havnen er med til at skabe og afgrænse en form for brygge ved Thyravej og er velbevaret.

Havneanlæg, havnebassiner og havnekajer er godt bevarede. I husrækken langs Thyrasvej med front mod havnen er bygningerne velbevarede teknisk set. Pakhuset er ligeledes velbevaret i forhold til sin originale detaljering, mens Toldboden og fiskeeksportørvillaen, Ankerhus, har mistet noget af deres oprindelige præg på grund af nye vinduer, enten uden sprosser eller med fede samme. Garnhusene er velbevarede, mens fiskerhytter og skure på havnearealet er godt bevarede, men trænger til vedligeholdelse.

Sommerpensionat Klintholm Søbad, røgeriet og flere af de ældre villaer har mistet en del af deres oprindelige karakter. Flere af villaerne er under ombygning.

Bærende bevaringsværdier:

Klintholm Havns bygninger og anlæg med bassiner, kajer, fortøjningsanlæg, moler, bedding, toldbod, pakhuse, redningsstation, garnhuse, frysehus og auktionshus, havnepladsen med fiskerskurene fra to epoker - de røde og de hvide. Havnemiljøet er autentisk, velbevaret og fortsat vitalt.

De havnerelaterede funktioner langs havnegaden, Thyravej, som købmand, fiskeeksportørvillaen Ankerhus med garnhus, toldassistentbolig samt Pakhuset som tidligere magasin for korn til udskibning.

Stejlepladsen med husene omkring, fiskeeksportørvillaen på Margrethevej 5, nabohuset i bindingsværk, Margrethevej 3, fiskerhuset, Thyravej 11, og røgeriet. De ældste dele af villakvarteret omkring Amandavej understøtter kulturmiljøet; her udtrykkes havnebeliggenheden ved både og grej i forhaverne.

Klintholm Havn Søbad (tidligere pensionat) understøtter de bærende værdier, men udgør i højere grad en rekreativ udnyttelse af havnebeliggenheden.

Afgrænsning:

Kulturmiljøets vestlige del er landskabeligt afgrænset af marker, mose og hav, ligesom engarealet afgrænser øst for fiskeeksportørvillaen på Margrethevej 5, dog indbefattende det enligt beliggende

bindingsværkhus, længst ude ad Thyravej. I denne østlige del af kulturmiljøet afgrænser Katinkavej i nord.

Sårbarhedsvurdering:

Den stramme funktionsopdelte struktur er sårbar: Thyravej som en lige akse langs kysten, kajer og havnebassiner med tilhørende anlæg, området mellem kajen og mosen med service- og handelshusene samt moseområdet, området med fiskerpladsen mellem havn og strand med de to adskilte generationer skure, stejlepladsen, området med Klintholm Søbad, området med villakvarteret. Alle disse områder er sårbare over for sammenblanding af funktioner og hver især over for anlæg og bygninger til nye, for arealet fremmede, funktioner. Fx er havnen sårbar over for boligbyggeri og beplantning. Ligeledes bør de klare synlige grænser opretholdes mellem funktionsblokkene. Og mosen ikke drænes eller bebygges.

Kulturmiljøet er desuden sårbart over for ændringer i fiskerierhvervet - ændringer, som vil betyde funktionstømning af bygninger i tilknytning til fiskeriet. Det vil også gælde heraf afledte funktioner som boligformål i villakvarteret, og på havnen i form af ophør af detailhandel og servicefunktioner året rundt. Kulturmiljøet har en høj grad af autenticitet i kraft af netop samhørigheden mellem fiskerierhverv og boliger.

Nye funktioner, som støtter sig til den anden rekreative, turistmæssige udnyttelse af havnen: lystbådehavn og ferieboliger, er dog med til at opretholde detailhandlen, ligesom havnens bygningsstruktur bevares med udnyttelsen af de funktionstømte bygninger, toldassistentbolig, pakhushus og garnhus til restaurant og galleri.

Nogle bygninger har bevaret deres oprindelige arkitektoniske detaljer, fx pakhuset og dele af Ankerhus. Disse detaljer er sårbare og bør hægges om, fordi de understøtter oplevelsen af, at byen har autenticitet. Desværre er brugsens bygninger noget mærket af tidernes skiftende behov for indretning. Den markante beliggenhed i hovedgaden, ved siden af pakhuset og for enden af molen, kunne ydes mere retfærdighed.

Fed = beskrivende for dette km.

Unik – Sjælden – Repræsentativ – Egnsspecifik – Fungerende – Autentisk - Historisk kildeværdi Oplevelsesværdi – Identitetsværdi – Fortælle værdi - Diversitet – Homogenitet – Sammenhæng med naturgrundlag

Naturgrundlag

Sydkysten er indadtil ledsaget af et lavt og jævnt moræneland. Jordbunden er overvejende morænesand.

Landskab

Klintholm Havn er placeret på den korte kyststrækning, hvor kysten og landet bag er i nogenlunde samme niveau. Mod vest følger landskabet det bølgede område ved Busemarke Mose, mod øst stiger terrænet op mod Møns Klint. I nordvest danner et mosehegn med levende hegn og træer en grøn afgrænsning for by og havn.

Kulturhistorie

Klintholm Havn blev opført i 1878 som havn for Klintholm Gods, der ligeledes opførte flere havnedriftsbygninger, bl.a. pakhuset, opført i kalksten.

I havnens første tid var der ikke meget fiskeri fra Klintholm Havn, men i 1925 blev havnen kommunal, og fiskeriet fik stadig større betydning. Dette afspejles blandt andet i de udsigtsboliger, der ligger på Thyravej - heriblandt, med front mod vandet, fiskeeksportørvillaen Ankerhus, opført 1924.

Klintholm Søbad blev opført i 1925 som sommerpensionat. Dette afspejler turismens udvikling og opblomstring i en tid, hvor der kom stadig mere fokus på rekreation – sol og badning. Fiskerøgeriet blev opført i 1935 og indgår i således den udbygning af Klintholm Havn, der kendetegnes ved både rekreation og erhvervsfiskeri.

I efterkrigsårene var fangsterne ved Klintholm så store, at der måtte bygges et nyt ishus til isning af fisk, og i 1959 åbnede fiskerne en auktionshal ved havnen.

Fiskeeksportørvillaen på Margrethevej 5, opført i 1952 afspejler denne udvikling.

I løbet af 1970'erne var turismen og lystbådssejladserne i stærk vækst. Fiskerne havde ofte svært ved at finde opankringspladser, så det blev besluttet at anlægge en lystbådehavn i Klintholm.

I tilknytning hertil opførte godsejer Scavenius feriehus på kysten. Feriebyen kunne under lokale protester indvies i 1987. Året efter åbnedes også feriehytter i tilknytning til Klintholm Søbad.

Havnen bærer i dag et tydeligt præg af turisme. Foruden ferieboligerne ses flere spisesteder, gallerier og butikker med souvenirs. Havnens udtryk som arbejdsplads for erhvervsfiskere er dog meget stærkt og autentisk.

Arkitektur

Havnen er placeret på en kort kyststrækning, hvor landet går lavt ned til kysten, og ses fra den øst - vestgående hovedlandevej som et rektangulært område med havneanlæg og bebyggelse. Længst ude i vest ligger ferieboliger, bygget på moler ud i vandet, og lystbådehavn.

Havnegadens nordlige husrække danner en fast ryg for havnens øvrige bebyggelse, der primært ligger vinkelret på havnegaden, langs kajerne ud i vandet. Pakhuset indgår i den nordlige husrække, men vender gavlen til gaden og går således retningsmæssigt i dialog med den modsvarende side. Pakhusets høje gavl og træerne overfor danner port om indgangen til selve havneområdet.

Havnens molearealer domineres af store haller, der står i skalamæssig kontrast til den tætte bebyggelse af fiskerhytter, der ligger ved siden af. De røde fiskerhytter ligger lidt tilfældigt, set fra vejen og det grønne græs mellem dem, klæder de røde farver. Går man ind mellem de røde hytter, åbnes rummet, og et indre, stort, græsklædt pladsrum med udlagte fiskenet til tørring åbenbares. Rummet afgrænses af lidt større, hvide hytter ud mod kysten. De ligger på næsten snorlige række og er murede, så lidt af lethed og uhøjtideligheden mistes.

En størrelsesmæssig pendant til pakhuset står i samme husrække, men i den østlige del af byen: en træbeklædt, rødmalet lade med en stor vildtvoksende vin opad facade og tag. Laden dominerer med sin størrelse denne bydel, hvor skalaen er i øvrigt er lille: småvillaer i flere tidsaldrer, i randen - som naboer til laden - ligger de ældste. I en af haverne står et anseligt anker, i andre småbåde, bundgarnspæle og fiskenet, og dette giver disse villaveje en uhøjtidelig karakter og sammenknytter boligområdet med havnen.

Villaerne langs havnegaden, Thyravej, trækker sig gradvist tilbage, i takt med at vejen svinger nordover, og ligger til sidst på sned for vejen i byens østlige udkant.

På den anden side af vejen skifter bebyggelsen ligeledes karakter og fortsætter i et feriehotel med hytter foran (det tidligere sommerpensionat) og enkelte sommerhuse. Nordøst herfor svinger vejen nordover op til røgeriet og den vidtstrakte stejleplads. Som fixpunkt for vejens retning og med front mod vandet ligger en yngre villa, højt og markant (fiskeeksportørvillaen) over stejlepladsen. I

samme område, som nabo hertil, og syd for, næsten skjult i et skovstykke ganske nær kysten, ligger et par ældre lænehuse i bindingsværk.

Længst mod nordøst strækker sig et parcelhuskvarter, som bærer præg af at være udbygget gennem flere årtier, men som med sine velfærdsknaster også afspejler fiskeriets gode år i 1980'erne. Kvarterets veje har pigenavne – tydeligvis en henvisning til skibsverdenens navneskik.